

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-2\(116\)-2-8](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-2(116)-2-8)

УДК 929(Івасюк В.)78.072

Мирослава Петрівна Вовк,

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>, miravovk79@gmail.com

Наталія Олександрівна Філіпчук,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», м. Київ, Україна, nataliafilipchuk706@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1023-923X>

ВОЛОДИМИР ІВАСЮК: ПІСНЯ, ЩО ЖИВОТВОРИТЬ ДУХ

У статті висвітлюються життєтворчі засади та ціннісні світоглядні орієнтири видатного українського композитора Володимира Івасюка, який досягнув незаймані пісенно-музичні висоти, став національною гордістю України. Розкрито значущість його творчої спадщини в контексті сучасної культурно-мистецької освіти, її суспільної місії, спрямованої на розвиток української культури, ідентичності, зміцнення державності, виховання національної свідомості. Схарактеризовано педагогічно-психологічні, соціокультурні, естетичні та етичні чинники впливу на професійне і громадянське становлення митця.

Ключові слова: Володимир Івасюк, Михайло Івасюк, пісня, освіта, людина, батьки, природа, народна музика, українська поезія, «Червона рута».

Актуальність. У контексті націєутверджуючого вектору розвитку освіти й культури в Україні зростає необхідність актуалізації цінного мистецького досвіду знакових для культурного, просвітницького поступу особистостей. Культурно-мистецька спадщина відомих діячів культури є вагомими чинником у реалізації стратегії національної ідентичності як ідеологічного імперативу української державності. В

умовах політичного тиску радянських ідеологем в історичній ретроспективі українські митці, освітяни, науковці, громадські діячі опиралися авторитарній системі, що пропагувала зневагу до особистості, підпорядковувала колективну свідомість, усі сфери життя народу тоталітарній радянській системі. Відповідно, сьогодні є потреба осмислення культурних імперативів, мистецьких практик, сформованих особистостями, чий талант, ціннісні орієнтири

спроєктували трансформаційні зміни в українському мистецькому просторі, у музичному середовищі, що відтворює соціокультурні перетворення в суспільстві, у молодіжному соціумі зокрема.

З-поміж знаних персоналій українського музичного відродження та інноваційної векторності українського музичного мистецтва – Володимир Івасюк, український композитор, музикант, який став новатором у сфері українського естрадного мистецтва, мотиватором українського молодіжного пісенного руху на засадах національного фольклоризму, міфопоетики, символіки тощо.

Аналіз сучасних праць. У сучасному науковому мистецькому дискурсі постать В. Івасюка осмислювалася кризь призму внеску в розбудову українського музичного мистецтва (Г. Терещук), у відродження української культури в період національно-культурної кризи пізнього соціалізму (О. Ільєнко) [7], в актуалізацію національно-ментального потенціалу пісенної творчості (О. Голошук, І. Кириченко) [2], в утвердження культуротворчого потенціалу української музики (А. Поліщук) тощо. Водночас потребує осмислення проблема чинників становлення Володимира Івасюка як подвижника української музичної культури у складний період ідеологічного тиску радянської системи.

Мета статті – схарактеризувати соціокультурні, родинні чинники становлення Володимира Івасюка як новатора українського музичного естрадного мистецтва, узагальнити його внесок у відродження відфольклорної міфопоетики, символіки в українській музиці.

Виклад основного матеріалу. Божий дар, природа, людина, поезія, давнина втаємниченої історії, народна мудрість, закоханість у красу, скрипка, фортепіано... Зіткана сув'язь муз, чеснот, що народили неоціненний скарб – Українську Пісню Івасюка, збагативши на віки Націю. Добрий друг родини, доцент Чернівецького Національного університету ім. Ю. Федьковича Анатолій Добрянський так охарактеризував цього пісенного генія: «Володимир Івасюк був глибоко освіченим музикантом, професіоналом у найвищому значенні цього слова, вірним сином свого народу.

Він завше з нами як наша національна гордість, наш мистецький паспорт перед світом. Створене ним залишиться, бо це – вічне» [6, с. 279].

Але на початку були: сім'я, родина, «батьківська педагогіка», школа, мала Батьківщина, де босоніж ходив майбутній творець незбагненої музи.

...Тому неможливо обійти оте безперервне співпереживання, хвилювання, вболівання за ще ранньою творчою ходюю сина, коли внутрішню емоцію нічим угамувати, коли шляхи допомогти сину в сназі, сміливості й наполегливості переплітаються роздоріжжями. Однак є незаперечні імперативи – батько завжди був суголосний стремлінням Володимира в осягненні тих ще незайманих пісенно-музичних висот, які досі зберігали свою непізнанність, радів оригінальності, мелодійності пісенних інтонацій, які досі ще не чула його рідна Буковина.

«Моє серце гупає в грудях, – писав Михайло Івасюк у «Монолозі перед обличчям сина», – предмети і люди начебто кружляють довкруг мене. Намагаюся уявити очі сина, коли переповім йому сказане...» [6, с. 130]. Здавалося, що батько і син торували одну дорогу до творчого зростання. Будучи скромними (як усі талановиті люди), вони не вибігали на найближче перехрестя, заявляючи про свій «успіх», а одержимо й жертовно, надмірно не втішаючись, йшли до своїх вершин. Оця батькова педагогіка солідаризму, взаєморозуміння, ціннісних орієнтирів етичного й естетичного характеру була не менш значущою для життєтворчості молодого митця, аніж високопрофесійна думка маестро від музичної музи. Недарма Володя, радіючи схвальним оцінкам своїх пісень, ні на мить не переставав бути вдячним родині, особливо батьку. Свою першу пісню «Колискова» на батькові слова написав ще школярем, у 1964 р. Якось у розмові з ним Володимир скаже: «Здається, татку, що мені варто й далі писати. Маю для кого...».

Це були ті часи, коли майбутня доля талановитого композитора була ще в далекому заобрійному затінку, адже 17-річний юнак тоді працював у Чернівцях простим штампувальником на заводі «Легмаш», що негативно впли-

вало на його музичний слух. Етично показово, що безпосередні керівники, дізнавшись про Володине захоплення музикою, перевели його на інше робоче місце – слюсаря-гравера. Згодом доручили керувати заводським хором, який через пів року став лауреатом обласного конкурсу. Тому, окрім батьківської турботи про сина, вочевидь проявилася і педагогічна гуманна метода тих прямих керівників молодіжного колективу, яку Михайло Григорович назвав «людяною». Треба визнати, що Володя любив свій завод «Легмаш», був вдячний за підтримку, ніколи не відмовляв у творчих зустрічах молоді, робітничому колективові. Тоді ж юнак створив і під псевдонімом Весняний подав на обласний конкурс пісні «Колискова для Оксаночки» на власний вірш та «Відлітали журавлі» на вірш В. Миколайчука (за цю пісню був нагороджений першою премією).

Водночас його творчий злет супроводжувала також справжня мистецька педагогіка, оскільки викладачами, «суддями», навчителями, рецензентами були талановиті педагоги, зокрема, О. Чмут, А. Яківчук, Л. Таранова. У своєму «Монолозі...» Михайло Івасюк так описує спогади організатора пісенного конкурсу 1966 року в Чернівцях А. Яківчука: «...учень Левка Ревуцького Олександр Чмут побачив у піснях Володимира Івасюка силу мелодійних імпровізацій, пафосне натхнення і стильове новаторство» [6, с. 131]. А сам О. Чмут, оцінюючи музичні твори Володі, не без хвилювання й захоплення публічно оголосить, що здавна рецензує твори буковинських музик, але таких оригінальних, мелодійних, із хвилюючими інтонаціями, як пісні оцього Весняного, я ще не чув на Буковині. Це по-справжньому обдарована людина» [6, с. 130].

Отож, зростання особистості (як митця і громадянина) відбувається не лише завдяки природному Божому дару, надзвичайними для мотивації, розвитку, самовдосконалення стали також два інші чинники – виховник і соціосередовище. Варто зазначити: майбутній великий композитор отримав, на щастя, від долі ту нішу, яка сприяла його поступу. Йому поталанило, адже, починаючи з сім'ї,

його «виховниками» були люди, які в різний спосіб спонукали до занурення в глибини народності, етнокультури, класичної музики, українських, зокрема і буковинських, пісень і танців. Він навчався в Кіцманській музичній школі, де працювало чимало обдарованих педагогів, а Міністерство культури України 1972 року узагальнило і поширило передовий досвід організації навчально-виховної роботи цього закладу на всю Україну. Серед її вихованців, окрім Володимира Івасюка, заслужені діячі мистецтва, культури, народні і заслужені артисти України, керівники філармоній, симфонічних оркестрів і викладачі консерваторій... [10, с. 108].

Можливо, саме завдяки такому благодатному прямому й опосередкованому педагогічному впливу людей різних станів, професій, віку, уподобань формувалася його власний погляд на світ як митця, одержимого музикою, яка з любов'ю «читалася ним, як роман Джека Лондона», бо, за його свідченням, уже тоді вона стала його «обрисицею».

Ставлення до Прекрасного було для нього найвищою цінністю – народним (національним) і загальнолюдським почуттям. Його завжди притягував, дивував, надихав національний колорит, закладений у людях, природі, культурі. Тому часто важко було членити гармонію його творів, у яких не відчуваєш, чого більше: поезії чи музики, музики чи поезії. Він увібрав у себе суголосне натхненності всіх існуючих муз. Так сприймається донині його дивовижна піснетворчість. Він став не просто модерною молодіжною людиною, наділеною унікальністю таланту, що творила особливий мистецький напрям, а поставав певним символом українського культурного відродження, в якому нуртувало високе національне почуття, воедино зіткане з краси рідної Буковини, України, свого Роду-Народу, Батьківської хати. Його закоханість у небуденність людської природи й чарівну природу свого краю сотворила з нього надзвичайно автентичного, романтичного, ліричного й патріотичного композитора, що співав «серцем» для свого народу.

«Володя навально ввірвався у свідомість своїх сучасників... Нічого несподіваного: це ж наслідок багаторіч-

ної упертої роботи здібного юнака над своєю музичною освітою. При підтримці оточення якраз тоді, коли він виявив свій хист», – писала про нього поетеса Галина Тарасюк у часи народження Володиної музики і поезії, коли буяла жагуча, «як буковинське весілля», молодість. Однак нічого з нічого не буває. До здібностей, таланту мусить додатися ще й уперта, одержима праця. Мелодійні, задушевні, зворушливо-ліричні твори («Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори» та ін.) – результат далеко не тільки юнацького завзяття, пристрасного захоплення, закоханості в свій рідний край, людей, природу, шляхетну й давню традицію шанування прекрасного.

Своє вагоме й зворушливе слово в національній ліричній пісні він скаже не завдяки формальній естетизації, простому служінню, нехай і щиро відданому, «чистому» мистецтву, не завдяки лише безупинному самовдосконаленню в царині теорії гармонії музики. Свої пісенні поеми він талановито вибудовував, опираючись також на ціннісні пласти народознавства, українознавства, безмежну закоханість в рідну Природу. Справді, саме на такій основі, зітканий з фольклору, національної культури, історичної пам'яті і традиції, народжувалися безсмертні шедеври української пісенності. Тому в них чується відлуння цілої гами тих ціннісних речей, поза якими немислима їхня високість і суспільна значущість. Бо це була, не перебільшуючи, якась заобрійна мистецька наука народності. Адже факт, що світової популярності «Червона рута» вершилася саме через занурення автора в джерела народних дум, пісень і балад. Бо зазначено в уже згаданому «Монолозі...» Михайла Івасюка [6, с. 160], що саме в монументальній праці видатного українського вченого-етнографа Володимира Гнатука «Коломийки», виданій 1906 року і подарованій родині чернівецьким професором, Володя натрапив, знайшов ту сокровенну й незбагненну «червоно-рутівську» ідею:

«Назбирала троєзілля, червону рутоньку, Та хотіла зчарувати мене сиротоньку».

А ще – він без упину ніби «бесідував» з народом, дібравшись до утаємничених фольклорних міфів та розпові-

дей людей про цю загадкову «зелену», «черлену» Червону руту, що «цвіте жовто»... У шуканнях цього загадкового квіту Володя прагнув до правдивості й краси українського мелосу. «Прагну єдності музики і тексту, – говорив він, – а не так, щоб одне хроне, а друге криве» [12, с. 94]. Так згодом описував цю ситуацію талановитий тележурналіст Василь Селезінка.

Подібні творчі пошуки, часами надзвичайно болісно суперечливі, відбувалися і з піснею «Водограй», задум якої визрівав серед карпатської природи, зокрема біля дивовижних красот Гуківського водоспаду. І хоча невдоволеність, замкнутість, розчарування не могли оминати його в такі періоди пристрасних та зболених розвідок, однак впертою й непогамовною працею він таки долав внутрішні негаразди, ступаючи на все вищий щабель мистецького сходження. Благо, що на цьому шляху в різних іпостасях зустрічалися люди – митці, художники, емоційно близькі його серцю, ідейні сподвижники й соратники по духу. Тоді на обласному телебаченні, яке стало певними «воротами» у світ для Володиної Пісні, такими були головний режисер Василь Селезінка та звукооператор Василь Стріхович. У своїй книзі «Золоті нитки не згубить», якій цьогогоріч виповнюється 25 років, В. Селезінка присвячує три надзвичайно щемні, щирі й високохудожні розповіді: про батька (Михайла Григоровича) – «Лицар слова», про матір (Софію Іванівну) – «Козацькі соки «Червоної Руті» і про самого Володимира Івасюка – «Відлуння його кроків» [12, с. 83–107].

Оця триєдність роду є знаковим символом для буття цілої Нації, що має виховуватися відповідно до найпершої заповіді Святого Письма – «шануй свого батька та матір». Недарма сам епіграф для книги сформований нев'ячучим словом Ольги Кобилянської: «Згадуйте предків своїх, щоб історія перед вами не згасла, золоті нитки не згубить» [12].

Проста, лаконічна й надвисока вартість закладена в цьому немеркнучому у віках заповіті видатної української письменниці для сущих і майбутніх поколінь, на якому мусить творитися

не просто «батьківська педагогіка», а зроджуватися вся Нація.

Мабуть, ця видима-невидима лінія родинного виховання, зіткана на таких ціннісних висотах, не могла не вплинути сутнісно на творчий злет Митця слави й української надії. «Про батьків, – писав В. Селезінка, – Володя говорив завжди з пошаною, відчувалося, що в особі батька мав доброго, компетентного і вимогливого порадирика, бо в серйозних відповідальних випадках казав: «Треба спитати батька... З такою ж теплою він говорив про маму, про батькового брата, який після довгих років перебування в Канаді повернувся додому» [12, с. 99].

Цінність роду для Івасюків виходила далеко за межі близького сімейного кола, адже вони цінували всі ті знакові моменти в родовій пам'яті, що визначали надовго їхню світоглядну, поведінкову матрицю життєдіяльності. Шанували долю, що жили на тому «ґрунті», де зростав, засіваючи ниву українськості, творив «жайворонок» українськості, слова, видатний композитор і громадський діяч Сидір Воробкевич. Михайло Григорович у розмовах часто згадував і пишався своїм батьком-хліборобом, що йшов пішки (понад 20 км) з Кіцманя до Чернівців на зустріч з Іваном Франком.

Тривалий час в сім'ї публічно не заявляли, не обговорювали, зате добре пам'ятали про їхнього близького родича, знаменитого художника Миколу Івасюка, народженого в сусідньому буковинському містечку Заставна, якого у вересні 1937-го радянські спецслужби заарештували в Києві за участь в «українській націоналістичній терористичній організації», а 25 листопада митця розстріляли в Биківнянському лісі. Справді, це славне ім'я з великого Івасюкового роду було табуованим і забороненим, хоча нація мала б пишатися цим визначним, світового рівня художником, автором понад півтисячі полотен, зокрема і найзнаковішої історичної картини «В'їзд Богдана Хмельницького до Києва», над якою працював кількадесят років, а нині вона є дорогоцінним експонатом у Національному художньому музеї України.

Усі ці світлі і не дуже факти, події, спогади, що переповідалися та нур-

тували в родинному гнізді Івасюків, прямо й опосередковано, дотично й підсвідомо впливали на становлення майбутнього пісенного генія. Однак насправді незаперечним і найсильнішим був вплив батька – високоосвіченого, шляхетного українського інтелігента, знавця багатьох мов і культур, народолюба, наскрізно пройнятого україноцентричним поглядом на світ, захисника й активного популяризатора ідей та творчості славетних українців.

Навіть коли атмосфера була в взаєминах батька, сина, родини напруженою, на серці «журливо і тоскно», то, описуючи ці ситуації, Михайло Івасюк зазначав, що вони «йшли на город, а звідти – у сад Воробкевича. Тут стоїть така тиша, що аж у вухах дзвенить» [8, с. 95].

Цим батько підкреслював, що національна родинна пам'ять про своїх визначних земляків постійно супроводжувала їхні буденні і святошні справи. Така національно зорієнтована обстановка в сімейному колі сутнісно вплинула на світогляд й ціннісні виміри життєтворчості Володі. Його перший учитель музики, директор Кіцманської музичної школи (1955–1963 рр.) Юрій Вознюк згадував, що його учень «захоплювався українськими співаками: Б. Гмирею, А. Солов'яненком, Д. Гнатюком, з любов'ю слухав платівки І. Козловського, який трохі пізніше, на святкуванні 100-річчя Василя Стефаника, підбадьорюючи В. Івасюка, залишить свій автограф на пісні «Червона рута» [2, с. 14].

Оця дуже природна й сотворена вихованням риса українськості, народності стала невід'ємною чеснотою його мистецької праці, мрій і почувань. Відомий композитор Євген Станкович так описував його незвичайний феномен музичної і поетичної обдарованості: «... він бачив світ крізь мелодійні образи, близькі до народної української поезії. Бо й основна поспівка пісні «Червона рута» зіткана з дуже близьких українському серцю ліричних інтонацій» [2, с. 88].

Саме цю національну цінність внутрішнього світу і творчості В. Івасюка виокремлював його друг письменник В. Вознюк, згадуючи сміливі для тих

часів слова Р. Братуня, коли він проводив за межу вічності свого молодшого побратима. Тоді «...він сказав правду про видатне місце Володимира Івасюка в українській культурі, про особливе значення його творчості для сучасного і майбутнього поколінь українців» [2, с. 53].

Особливо чутливо й правдиво про його світлу місію в житті української Нації і Держави говорили найближчі по «цеху» друзі Володимира Івасюка: В. Зінкевич, Л. Дутківський, Н. Яремчук, В. Стріхович, Б. Стельмах, Р. Кудлик, Ю. Рибчинський, С. Пушик.

Василь Зінкевич часто наголошував, що «ми з його піснями – молоді... Завжди стояв на тій позиції, знаючи, з якого він коріння, що варто шукати нове біля свого джерела. Він любив слово, пісню, музику свого народу» [2, с. 46]. Оці святі й сакральні народні джерела, про які нагадував нам давно-давно любомудр Г. Сковорода, обожнював і В. Івасюк. Історія сивої давнини, нетлінна традиція, вірування і міфи, незбагненна таємничість етнокультури, краса і чари рідної природи – все це якоюсь незвіданою силою притягувало молодого Композитора до Карпат, Буковини, Гуцульщини, Вижниці і Космача, до дзвінких потоків гірських річок, а найбільше – до людей, цих вічних охоронців національних Оберегів. Відомому майстру народної творчості Д. Пожуджуку вдалося зафіксувати цей емоційний стан уже відомого на той час талановитого митця, який натхненно шукав свого злету в серці Карпат, коли він стверджував: «...якщо туди щоліта їдуть композитори А. Кос-Анатольський, М. Колесса, актори Ф. Стригун, Б. Козак, письменники Ірина Вільде і Д. Бандрівський, гостюють Ліна Костенко й А. Білаш, то, може, і я почерпну там натхнення? Край Олекси Довбуша віддавна манить мене, а в Космачі кожна стежина таїть пам'ять про нього» [2, с. 160].

Саме в такому світоглядному й вартісному вимірі він сприймав значущість першоджерел Народу для творіння своєї Ідеї, Праці, Музи.

Форми його пісенного Ренесансу були дуже вишуканими мовно, художньо, народно-поетично, дещо складними філософічно, концептуально й

одночас доступними, популярними й надзвичайно сучасними. Проте спільним знаменником для більшості творів В. Івасюка була дуже вартісна якість, що опиралася передусім на першоджерела народної музики, української поезії, красу Людини і Природи. Дуже чутливо реагував Митець на ту поезію, в якій нуртували почуття любові до свого народу, людини, де відданість народжувала жертвність, готовність ділитися найдорожчим, найсокровеннішим. Пригадується епізод із пласту плідної співпраці Володимира та відомого на той час поета і громадського діяча Ростислава Братуня, його шемну реакцію на вірш «Зустрічайте мене», до якого він написав прекрасну музику:

*«...Я іду від людей до людей,
Від народу я іду до народу
І несучу почуття молоде,
Оповіте у сонячну вроду.
Зустрічайте мене, я – ваш син...».*

Справді, молодого композитора найбільше притягувала краса людських взаємин, неждано-тривожність кохання, гармонія природи й почуттєве захоплення її травневим цвітом і серпневим зорепадом, нескошеними травами і серпанками снігів... Усю цю звідано-незвідану гаму високих емоцій і сердечних дум він талановито відтворив у піснях, співпрацюючи з тими поетами, музикантами, співцями і митцями, суголосними його внутрішньому духовному світу, громадянській позиції, новаційним композиційним утворенням, настроєвості його тонкої й чутливої природи. Він дружив, творив з багатьма знаковими особистостями, що були наділені талантом, своєрідністю, яскравою індивідуальністю (Л. Дутківський, В. Зінкевич, Н. Яремчук, С. Ротару, Д. Гнатюк, Р. Братунь, С. Пушик, Ю. Рибчинський, І. Білозір...), і завжди, навіть у складні й тривожні моменти життя, проявляв високу культуру спілкування, цінував зроблене добро, навчений (очевидно, завдяки «батьківській педагогіці») благородному етичному правилу – «бути вдячним». Особливо своїм батькам, учителям, друзям... Він «був позбавлений пихи, зарозумілості і заздрощів, – згадувала Софія Ротару, – до нього часто зверталися за допомогою музиканти, молоді композитори й поети, і він завжди відгу-

кувався на їхні прохання... Він горнувся до людей, був надзвичайно скромний і тактовний з людьми» [2, с. 33]. А його побратим Назарій Яремчук зазначає, що Володимир животворив ніби в чотирьохвимірному просторі – як Композитор, Поет, Художник, а найголовніше – Людина. Бо понад усе, люблячи й творячи феномен, унікальність сучасної української пісні, був закоханий у рідний край, свою велику родину, історію і славу предків, пам'ятаючи про кіцманський «Воробкевичів сад».

Назарій Яремчук в одній із канадських газет, натхненний злетом свого найближчого друга, зазначає: «Володимир Івасюк – співець синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони поставали живими героями, мріяли, співпереживали і сумували разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі!..» [2, с. 38].

Понад 15 років тому (2009) у видавництві «Букрек» вперше вийшло (до 60-річчя) унікальне зібрання творів видатного композитора і поета, на той час уже Шевченківського лавреата і Героя України, в якому ноти заговорили живими невмирущими мелодіями, тексти – високою поетикою і вільним духом. Шанувальники музичного мистецтва, професійне мистецьке і педагогічне середовище отримало в дарунок Книгу, де в передмові журналіста і музикознавця В. Маслія з промовистою назвою «Найперший у світі маестро», ніби намагаючись передати милозвучну гармонію і ритм Івасюкової пісні, буде написано: «Тільки він так ніс до української молоді відродження вільного духу, прадідівський тембр, тисячолітню сонячну вдачу свого народу, де тепер ніжно співає коліскову верба над водою, тужно розповідають казки смереки в Карпатах, іскристо грають води у потоках, вторячи ритму буття...» [4, с. 3].

Насправді, його пісенна творчість опиралася і на глибинні джерела історії, фольклору, народного мелосу, і на нев'янучу красу Природи, і на мудрість красивих, благородних людей, і на весь той розмай неперевершених доробків народних талантів, чим багаті Буковина і Карпатська земля. Він не міг,

не вмів, не волів збайдужіло проходити повз прекрасне, а завжди торкався, захоплювався високою Музою слова, мелодії, грації, художнього образу. Творець і засновник унікальної краси легендарної «Смерічки» згадуватиме, що «На Володю Івасюка «Смерічка» мала великий вплив, вона його захопила настільки, що він переглянув своє творче кредо та невдовзі успішно вписався в «смерічковий» музичний напрямок, поповнюючи репертуар ансамблю своїми піснями» [2, с. 4].

То були, як завжди, складні, суперечливі й тривожні часи, оскільки руйнівні процеси в «українському» соціокультурному просторі, духовному світі людини продовжували безупинно діяти, пропонуючи суспільству, молоді «форматну», зазвичай чужу маскультуру. На цьому тлі музика, пісенна творчість, сама філософія буття українського народу були сутнісно і якісно відмінні, адже народили й несли в життя вершинну ідею морально-етичного, естетичного, особливого громадянського звучання і призначення. Заслуга Івасюкової Пісні ще й у тому, що вона розколола тодішній постамент пісенних «шедеврів», позбавлених мелодії, поезії, смислів і сенсів, запропонувавши досі непізнаний у своїй красі унікальний пласт національної пісенної культури великого Народу.

*«Я жадібно вбираю
Його красу і силу духу», –*
так писав батько в «Елегії для сина» [5, с. 37].

Нині мистецтвознавці, культурологи, психологи й педагоги намагаються дібратися до пізнання першоджерела цього феноменального явища, що протуберанцем увірвалося в 70-х роках у культурний (і політичний!) простір бетонованого тоталітаризму. Очевидно, що його варто шукати як під знаком Творця і Природи, так і в генетичному коді соборності Української Нації. Адже існує глибокий і правдивий смисл у словах Володиної сестри Галини, про відвічну синергію єдинокровності, соборності, ідентичності Наддніпрянщини і Західної України: «... наша мати родом зі степової України, а батько – корінний буковинець» [3, с. 3].

Оці якісні характеристики, духовно високі чинники і є тими визначальними векторами життєтворчості, що обумовлювали народини нового образу української Пісні. Однак творення людини, тим паче Митця такого космічного злету, слід розглядати не лише у висотах сакральності, а й через виміри педагогічної дії, особистісної позиції самотворення, самовдосконалення. Тому для сучасних поколінь українців, що нині воюють з віковичним злом – грабінницькою й людиноненавистницькою московією, важливо розпізнати Володю як особистість із усіма її гранями, своєрідностями характеру, внутрішньої природи. Бо вони є суть важливими, як приклад для наслідування, особливо сьогодні, оскільки в цьому зварваризованому світі верховодить, на жаль, тільки «аргумент сили» та діє хибне (не педагогічне) правило «роби, як я сказав». Володя своїми чеснотами людинолюбства, чесності, непогамовної працелюбності, одержимості, жертвованості й духовної відданості сформував для нащадків ще й інший ціннісний материк, зітканий з любові до України, її незбагненно красивої Культури, слугуючи людям глибоко етичним принципом – «роби, як я». Очевидно, саме його сутнісно-творче «Я» мусить нині стати мірилом нашої громадянськості, патріотичності, українськості. Ці усталені вартості сконцентрувалися для нього в Українській Пісні, що була, є і буде для кожного Українця, розкиданого долею по світах, духовним Оберегом і найвищою Зброєю.

Адже сутність дещо забалаканих реформ в освітній галузі, культурно-мистецькій освіті якраз і полягає в тому, щоб переорієнтувати педагогічні ідеали не лише на універсальну цінність гуманістичної спрямованості, а й передусім максимально сформулювати її україноцентричний зміст, необхідний і для особистісного розвитку, і для виховання Нації та зміцнення її Ідентичності. У цьому завданні стратегічного порядку надважливим є впровадження в зміст і філософію освіти (не тільки мистецької) ідей, ідеалів культурної спадщини Володимира Івасюка. Оскільки життєтворчість митця актуалізує, особливо в цей тривожний, трагічно-ге-

роічний період, ті ціннісні орієнтири в системі національного виховання, які слід розглядати в контексті національної безпеки.

Добре, наприклад, що нині до шкільної (літературної) програми входять 4 пісні із багатогранної творчості Володимира Івасюка («Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори», «Балада про мальви»), як і те, що уроки «Пісенна творчість В. Івасюка» користуються популярністю серед шкільної молоді, сприяючи відродженню їхньої національної самосвідомості, патріотичних почуттів. А в залах Університету часто чути, як «ансамбль скрипалів під проводом Ю. Гіни виконує твори «Мандрівний музикант» і «Хоровод», присвячені Володимиру Івасюку» [8, с. 77].

Висновки. Отже, Володимир Івасюк своєю натхненною працею значно розширив горизонти значущості впливів мистецької освіти, запропонувавши для українства на материзні і поза межами новітні високоестетичне, націєтворче сприйняття Шевченкового Слова – «Свою Україну любіть!». Світоглядні вектори бачення світу, етично-естетичні ціннісні виміри, закладені В. Івасюком у музично-пісенній культурі сутнісно торкаються і професійної мистецької, і загальної педагогічної освіти, зважаючи на вимоги критеріальності щодо компетентності, громадянськості, націєкультурності сучасного вчителя.

Важливим аспектом для удосконалення освіти є також сам методологічний підхід митця до музично-пісенної творчості, суто сковородинівське правило з опертям на «джерела» народної культури, принцип народності, які стали визначальною рисою для багатьох його творів.

Водночас він ніколи не замикався в «національних квартирах», оскільки формував співвіднесеність національно-культурного «Я» з європейськими, загальнолюдськими цінностями. Принагідно варто згадати, що ця гуманістична чеснота плекалася в ньому ще змалечку «батьківською педагогікою». Адже в сімейній учительській оселі Івасюків поруч з українським словом, поезією, музикою Шевченка й Воробкевича, Франка й Федьковича, Лесі Українки

й Олеся, Лисенка і Стеценка, Павличка і Скорика, Тичини і Драча, Білаша та Майбороди лунали також твори французької, румунської, німецької, польської літератур і культур. У спогадах Михайло Івасюк пише, як задушевно й елеґійно, будучи школярем, Володимир «грає на скрипці «Баладу» Ч. Порумбеску і «Циганські наспіви» П. Сарасате», [6, с. 108], вивчає пієси Брамса, «Сонату» А. Кореллі, твори Ф. Шуберта...

Івасюк-молодший, вихований загальнолюдськистю, завжди вважав, що модерний «космополітизм – непридатна штука для виховання молодих музикантів. Іноземні зразки не завжди цивілізують повноцінно емоційний світ наших музик. Це може зробити лише національна музика» [6, с. 100].

Тому з такою одержимістю він звертається до книг видатних митців, де «намагається проникнути в таємниці їхнього натхнення, готується стати українським композитором, навчається у школі Великих Прикладів» [6, с. 105].

Усе це формує для нас, сучасної національної освіти високий етичний обов'язок – зробити «відомого й невідомого Івасюка» суспільно значущим для збереження, зміцнення української Ідентичності й Державності.

Перспектива подальших розвідок полягає у дослідженні впливу музичної стилістики, поезики В. Івасюка на творчість сучасних музикантів, вокалістів та ін.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Братунь Р. Глибини часу не міліють. Вибране / [упоряд.: Н. Колісніченко-Братунь]. Львів : Світ, 2012. 280 с.
2. Голощук О. О., Кириченко І. О. Національно-ментальний потенціал пісенної творчості Володимира Івасюка: проблема музично-поетичної семантики. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2019. Вип. № 32. С. 139–143.
3. Івасюк В. Відлуння твоїх кроків... Спогади, інтерв'ю, документи про Володимира Івасюка. Львів : Вид. Дім «УКРПОЛ», 2011. 240 с.
4. Івасюк В. М. Музичні твори (до 60-річчя від дня народження) / [упоряд.: О. М. Івасюк]. Чернівці : Букрек, 2009. 292 с.
5. Івасюк М. Г. Елегії для сина : поезії. Ужгород : Карпати, 1991. 124 с.

6. Івасюк М. Монолог перед обличчям сина : документальна повість / передм. М. Лазарука. Чернівці : Букрек, 2021. 304 с.

7. Ільєнко О. О. Творчість Володимира Івасюка в контексті національно-патріотичної кризи періоду пізнього соціалізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2024, Вип. 28. С. 50–57. URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/culturology/article/view/232/228>

8. Криса Л. «Вернись із спогадів...» : фотоальбом. Львів : УКРПОЛ. 2008. 336 с.

9. Мистецькі обрії Андрія Кушніренка. *Музичне краєзнавство Буковини : хрестоматія*. Випуск 2. / [уклад.: О. В. Залуцький]. Чернівці : Рута, 2003. 112 с.

10. Пісні Буковини / [упоряд.: А. Ф. Яківчук]. Київ : Музична Україна, 1990. 480 с.

11. Світчук К. Музична освіта Буковини. Чернівці : Золоті литаври, 2011. 320 с.

12. Селезінка В. Золотої нитки не згубить. Чернівці : Буковина, 2000. 256 с.

13. Теоретико-методологічні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін: здобутки, проблеми та перспективи : колективна монографія / О. Д. Бузова, М. П. Вовк, Н. О. Філіпчук та ін. ; за ред. А. І. Омельченко. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. 174 с.

14. Ткач М. Зазим'є (нові поезії). Чернівці : Прут, 1997. 112 с.

15. Філіпчук Г. Г. Українськість: витоки, виклики, відповіді : монографія. Київ : Майстер книг, 2018. 448 с.

16. Філіпчук Г. Г., Вовк М. П., Котун К. В., Ходацька О. М. Потенціал українознавчих електронних ресурсів у педагогічній освіті: досвід України і Канади. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 78, № 4. С. 14–31.

17. Філіпчук Н. О. Педагогічно-просвітницька діяльність музеїв України (кінець XIX – початок XXI століття) : монографія / за наук. ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2020.

References

1. Bratun, R. (2012). *Hlybny chasu ne miliuit. Vybrane* [The depths of time do not melt. Selected works]. Lviv: Svit.
2. Holoshchuk, O. O., & Kyrychenko, I. O. (2019). *Natsionalno-mentalnyi potentsial pisennoi tvorchosti Volodymyra Ivasiuka: problema muzychno-poetychnoi semantyky* [The national-mental potential of Volodymyr Ivasiuk's song creativity: The problem of musical and poetic semantics]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, 32, 139–143.

3. Ivasiuk, V. (2011). Vidlunnia tvoikh krokiv... Spohady, interviu, dokumenty pro Volodymyra Ivasiuka [The echo of your steps... Memories, interviews, documents on Volodymyr Ivasiuk]. Lviv: Vydavnytstvo Dim "UKRPOL".

4. Ivasiuk, V.M. (2009). Muzychni tvory (do 60-richchia vid dnia narodzhennia) [Musical works (to the 60th anniversary of his birth). Chernivtsi: Bukrek.

5. Ivasiuk, M. H. (1991). Elehii dlia syna: Poezii [Elegies for the son: Poems]. Uzhhorod: Karpaty.

6. Ivasiuk, M. (2021). Monoloh pered oblychchiam syna: dokumentalna povist [Monologue in the face of the son: A documentary story]. Chernivtsi: Bukrek,

7. Ilienکو, O. O. (2024). Tvorchist Volodymyra Ivasiuka v konteksti natsionano-patriotychnoi kryzy periodu piznoho sotsializmu [The creative work of Volodymyr Ivasiuk in the context of the national-patriotic crisis of the late socialism period]. Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Filosofiia, kulturolohiia, sotsiologiia, 28, 50–57. Retrieved from <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/culturology/article/view/232/228>.

8. Krysa, L. (2008). Fotoalbum "Verny iz spohadiv..." [Photo album "Return from memories..."]. Lviv: UKRPOL.

9. Zalutskyi, O. V. (Ed.). (2003). Mystetski obrii Andriia Kushnirenka [Artistic Horizons of Andriy Kushnirenko]. Muzychne kraieznavstvo Bukovyny: Khrestomatiia: Vol. 2. Chernivtsi: Ruta.

10. Yakivchuk, A. F. (Ed.). (1990). Pisi Bukovyny [Songs of Bukovina]. Kyiv: Vydavnytstvo "Muzychna Ukraina".

11. Sainchuk, K. (2011). Muzychna osvita Bukovyny [Musical Education of Bukovina]. Chernivtsi: "Zoloti lytavry".

12. Selezinka, V. (2000). Zolotoi nytky ne zghubit [Don't lose the golden thread]. Chernivtsi: Vydavnytstvo "Bukovyna".

13. Buzova, O. D., Vovk, M. P., & Filipchuk, N.O., Omelchenko, A.I. (Ed.). (2025). Teoretyko-metodolohichni aspekty fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv mystetskykh dystsyplin: zdobutky, problemy ta perspektyv [Theoretical and methodological aspects of professional training of future teachers of art disciplines: Achievements, problems and prospects]. Lviv-Torun: Liha-Pres.

14. Tkach, M. (1997). Zazymie (novi poezii) [Zazymie (new poems)]. Chernivtsi: Vydavnytstvo "Pрут".

15. Filipchuk, H. H. (2018). Ukrainskist: vytoky, vyklyky, vidpovidi [Ukrainianism: Origins, challenges, answers]. Kyiv: Maister knyha.

16. Filipchuk, H. H., Vovk, M. P., Kotun, K. V., & Khodatska, O. M. (2020). Potensial ukrainoznavchykh elektronnykh resursiv u pedahohichnii osviti: dosvid Ukrainyi Kanady [Ukrainian electronic resources potential for pedagogical education: experience of Ukraine and Canada]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 78(4), 14–31. <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.3612>

17. Filipchuk, N. O. (2020). Pedahohichno-prosvitnytska diialnist muzeiv Ukrainy (kinets XIX – pochatok XXI stolittia) [Pedagogical and educational activities of museums of Ukraine (the end of the 19th – the beginning of the 21st century)]. Kyiv: Vydavnytstvo TOV "Yurka Liubchenka".

Myroslava Petrivna Vovk, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Head of the Department of Content and Technologies of Pedagogical Education at the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education, Member of the UNESCO Chair "Lifelong Professional Education in the 21st Century", Kyiv, Ukraine, miravovk79@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>

Nataliia Oleksandrivna Filipchuk, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of Content and Technologies of Pedagogical Education of the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, member of UNESCO Chair on Lifelong Professional Education in the 21st Century, nataliafilipchuk706@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1023-923X>

Volodymyr Ivasiuk: A song that revitalizes the spirit

The article highlights the life-creating principles and value-based worldview orientations of the outstanding Ukrainian composer Volodymyr Ivasiuk, who reached unprecedented heights in song and music, becoming a national pride of Ukraine. It reveals the significance of his creative legacy in the context of modern cultural and artistic education and its societal mission aimed at developing Ukrainian culture, strengthening national identity, statehood, and fostering national consciousness. The pedagogical-psychological, sociocultural, aesthetic, and ethical factors influencing the professional and civic formation of the artist are characterized. Special attention

is given to the role of family, upbringing, "parental pedagogy", as well as the factors of cultural-historical tradition and national memory.

Through the lens of the fundamental pedagogical principles of nationality, cultural conformity, and natural conformity, and relying on a Ukrainocentric approach, the artistic and pedagogical components of shaping the personality of this brilliant Song Poet are analyzed. In his worldview and value-based dimension, he perceived the significance of the people's primary sources as the foundation for creating his Idea, Work, and Muse.

It is stated that the forms of Ivasiuk's song renaissance were exceptionally refined in terms of language, artistic expression, and folk poetry – somewhat complex philosophically and conceptually, yet accessible, popular, and strikingly modern. However, the common denominator of most of Ivasiuk's works was their profound artistic quality, based primarily on the primary sources of folk music, Ukrainian poetry, and the beauty of both Humanity and Nature. The article notes that the composer was highly sensitive to poetry imbued with love for his people and humanity, where devotion gave birth to sacrifice and a willingness to share the most cherished and intimate. His songwriting was deeply rooted in history, folklore, folk melodies, the timeless beauty of Nature, the wisdom of noble and beautiful people, and the vast treasury of unparalleled folk talents of Bukovyna and the Carpathian region.

The worldview vectors of his perception of the world, along with the ethical and aesthetic value dimensions embedded by Ivasiuk in musical-song culture, are fundamentally relevant both to professional artistic education and general pedagogical training. These aspects align with the criteria of competence, civic responsibility, and national-cultural awareness required of the modern educator.

Keywords: Volodymyr Ivasiuk, Mykhailo Ivasiuk, song, education, humanity, parents, nature, folk music, Ukrainian poetry, "Chervona Ruta".

Стаття надійшла до редакції 30.03.2025 р.